

ΟΜΙΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ 90ΧΡΟΝΑ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΛΕΦΚΗ

ΠΑΝ. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ

Νιώθω βαρειά την ευθύνη να στήσω μπροστά σας την μορφή και το έργο του Γιάννη Λέφκη. Δεν πρόκειται εδώ απλώς και μόνο για την αξιολόγηση ενός λογοτεχνικού έργου. Οι ώμοι του 90χρονού Λέφκη δεν σηκώνουν απλώς το βάρος μιας λογοτεχνικής προσφοράς.

Μιλώντας για τον Λέφκη και για όλα όσα αντιπροσωπεύει εγγίζουμε ουσιαστικά ένα κεφαλαιώδες ~~πρόβλημα~~ ^{όγμα}: Εκείνο του ρόλου του πνευματικού ανθρώπου στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Ο τιμώμενος είναι ένα ζωντανό παράδειγμα παρεμβολής, άμεσης κι' αποτελεσματικής, πνευματικού ανθρώπου, δημιουργού στην πορεία των πραγμάτων. Για να συλλάβουμε σ' όλη της την έκταση την σημασία και το αντίκρουσμα αυτού που λέμε θα πρέπει να μεταφερθούμε στην μακρυνή εκείνη εποχή του 1920 όταν ο ανήσυχος νέος από την Λάρνακα, μαθητής ακόμα, στρατεύει το έμφυτο του ταλέντο σε πρωτοπόρα για τους καιρούς εκείνους ιδανικά και αρχές. Από τα 13 του κι'όλας χρόνια - ο ~~έφηβος~~ Γιάννης, γυιός μάστορα - τεχνίτη - σκαρπάρη, πούχε χρεωκοπήσει και καταλήξει νυχτοφύλακας, γράφει ποιήματα και ρουφά κυριολεκτικά τα βιβλία. Σε μια απ' εκείνες τις πρώτες ποιητικές δοκιμές διακήρυττε: " Η γνώση κυβερνάει τον κόσμο". Κι' αλλού: " Αστήρευτη της γνώσης βρυσσομάνα το βιβλίο του λαού την γλώσσα".

Ο τότε λυκειάρχης Νίκος Σαρρής υπογράμμιζε, απ' αφορμή έκθεση του ταλαντούχου μαθητή, την δύναμη του ύφους ^{του} και την διαύγεια του. Αυτή η δύναμη του ύφους και η διαύγεια θα εκδηλωθούν σε συνέχεια ακόμη πιο έντονα. Στα 18 του ^{ο Γιάννης Παζαρέλης} εκδίδει στην Λάρνακα μ' ένα φίλο του την φιλολογική εφημερίδα " Μούσα", που λειτούργησε σαν πρόκληση μ' αποτέλεσμα να χτυπηθεί άγρια. Εκεί στις σελίδες της " Μούσας", που δεν άντεξε πάνω από μερικές εκδόσεις, πρόβαλλε έντονα η ανάγκη να ξυπνήσει ο τόπος, να δοθεί στον λαό " εκλεκτή" πνευματική τροφή. Εδώ ο νεαρός " εκδότης", που φιλοδοξούσε να υπεισέλθει σε ευρύτερα θέματα κοινωνικής - πνευματικής υψής, χρησιμοποιεί για πρώτη φορά το ψευδώνυμο Λέφκης, με φ' μάλιστα, υπογραμμίζοντας έτσι και τον ριζοσπαστισμό του στο γλωσσικό ζήτημα, που συνιστούσε τότε

κοινωνικό πρόβλημα πρώτου μεγέθους. Οι μάχες του Λέφκη για την δημοτική έμειναν παροιμιώδεις. Λίγα χρόνια πιο ύστερα, το 1923, θα δημοσίευε στις στήλες της φιλολογικής Σελίδας της λεμεσιανής εφημερίδας "Σάλπιγγα" ένα μεστό κείμενο όπου απ'αφόρμη μια κριτική του καθαρευουσιάνου καθηγητή Ι. Συκουτρή θ'ανάπτυσσε σε μεγαλύτερη έκταση τις απόψεις του για την δημοτική. Στο άρθρο εκείνο αναλύοντας την αποστολή της τέχνης που την έβλεπε σε ρόλο που εξυψώνει τον λαό, προσεγγίζοντας τον, υπογραμμίζει την τεράστια σημασία της γλώσσας. "Δεν γράφουμε, τόνιζε, για τους λίγους, γράφουμε για όλους. Κι'όλοι πρέπει να μας νιώθουν".

Ποιά όμως ήταν η κυπριακή κοινωνία του '20 μέσα από την οποία ξεπηδούσαν τα κηρύγματα αυτά; Υπάρχει μια Επισκόπηση της Αγροτικής Ζωής της Κύπρου, που είχε ετοιμαστεί το 1930 από τους Άγγλους αποικιοκράτες, που κάθε άλλο θα ήθελαν να δώσουν μαύρο χρώμα στο Κυπριακό σκηνικό.

Η επισκόπηση αυτή, γνωστή σαν Επισκόπηση Σάριτζ, έλεγε, όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο των Κυπρίων, ότι κατά κανόνα στα χωριά ^{χωριά} όλες οι οικογένειες ζούσαν, έτρωγαν και κοιμόντουσαν σ'ένα δωμάτιο, όπου συχνά συναντούσε κανένας και βώδια. Τριάντα στους εκατό μαθητές, σύμφωνα με τον Σάριτζ, μάθαιναν μόνο να διαβάζουν κι'άλλοι 30 να διαβάζουν και να γράφουν μικρές μόνο φρασούλες. Και μόνο οι τρεις στους εκατό πήγαιναν σ'ανώτερο σχολείο. Μάλιστα οι αρρώστιες (μόνο από την μαλάρια οι αγρότες έχαναν κατά μέσο όρο 21 μέρα τον χρόνο) κι'οι τοκογλύφοι, ξεπουλούσαν τα πάντα από τα εργαλεία και τα ζώα του οφειλέτη μέχρι και την "βράκαν" όπως έγραφαν οι τότες εφημερίδες.

Η πόλη μας, η Λεμεσός, παρουσίαζε τότε, ένα θλιβερό θέαμα. Ο Γιάννης Λέφκης, πούχε μετοικήσει ήδη στην Λεμεσό κι'εργαζόταν σε Πρακτορείο πλοίων πλάϊ στο παλιό Τελωνείο δίνει στις "Ρίζες" του μια συγκλονιστική εικόνα όλων εκείνων των απόκληρων που συνωστίζονταν στο λιμάνι, για να εξασφαλίσουν ένα οποιοδήποτε μεροκάματο. "Το θέαμα ^{γίνεται} γινόταν αληθινά τραγικό όταν όλοι εκείνοι οι πεινασμένοι άνθρωποι ξενυχτούσαν ως την αβγή που θάφτανε το ποστάλι και μένανε για ώρες περιμ ένοντας μέσα στο κρύο του χειμώνα... Κι'όταν κάποτε φτάνανε οι χαμαλπασίδες πούχανε απάνω τους την ευθύνη για την φορτοεκφόρτωση όλη εκείνη η φτωχομάζα στριμωχνότανε γύρω τους..."

Δούλευε τότε καλά το λιμάνι με την Αίγυπτο και γέμιζε η Λεμεσός με Κρασοχωρίτες, Μαραθεύτες, Πίτσιλλους, χαρουπάδες. Ανέβαιναν όμως συνέχεια οι τιμές, (40% πιο ψηλές από την υπόλοιπη Κύπρο) οργίωσε κι' η μαύρη αγορά σε όλα και πλούτιζε η τάξη των νεόπλουτων. Οι λέσχες, όπως έγραφαν οι τότε εφημερίδες, είχαν μετατραπεί σε χαρτοπαικτικά κέντρα όπου χάνουνταν και κερδίζονταν πολλά λεφτά. Είναι σ' αυτόν ~~λοιπόν~~ τον καμβά που διαμορφώνονταν και η προσωπικότητα του Γιάννη Λέφκη του διανοούμενου, του λογοτέχνη, του στοχαστή, του μαχητή!

Η Λεμεσός εκείνων των χρόνων ήταν κατά κάποιον τρόπο ένα ζυμωτήριο ιδεών. Κυκλοφορούσαν στην πόλη εφημερίδες, με άρθρα επώνυμων πνευματικών ανθρώπων πάνω σε ποικίλα θέματα, που άγγιζαν και τα καθαυτό λογοτεχνικά αλλά και ευρύτερα ιδεολογικά, ~~θέματα~~, που έκαναν για πρώτη φορά την εμφάνιση τους στον κυπριακό ορίζοντα. Ο Γιάγκος Ηλιάδης λ.χ. καλούσε από το 1919 στην "Ηχώ της Κύπρου" τους Κύπριους λογοτέχνες ν' αφήσουν κατά μέρος τους ύμνους και τα λιγώματα στα ωχρά φεγγάρια και να γράψουν για την "φτωχή εργατιά". Από το 1917 οργανώνονταν στην Λεμεσό φιλολογικές βραδυές με πρωταγωνιστές τους Πάνο Φασκυλιώτη, Δημητρώ Δημητριάδη, Γιάγκο Ηλιάδη. Αργότερα στην ομάδα αυτή θα εντάσσονταν οι Αιμίλιος Χουρμούζιος, Νίκος Νικολαΐδης, Γλαύκος Αλιθέρης, Αντώνης ~~Τυτιάνος~~, Χριστόδουλος Χριστοδουλίδης ~~και~~ και φυσικά ο τιμώμενος, ο Γιάννης Λέφκης, που συνδύαζε μ' ένα καταπληκτικό τρόπο το αγωνιστικό σθένος, την καθάρια ιδεολογική ματιά και το ταλέντο του καλλιτέχνη-δημιουργού.

Παρακολουθώντας τον Γιάννη Λέφκη από τα εφηβικά του ακόμη χρόνια τον συναντούμε σε κάμποσα ταυτόχρονα μετερίζια. Φιλολογικός συντάκτης μιας από τις αρχαιότερες λεμεσιανές εφημερίδες της Σάλπιγγας, ένας από τους στυλοβάτες του πρώτου με σοβαρές αξιώσεις λογοτεχνικού κυπριακού περιοδικού της "Αβγής", που αφήνει εποχή με τις 12 εκδόσεις που πραγματοποιεί το 24-25, ραχοκοκκαλιά του "Νέου Ανθρώπου", που το πρώτο του φύλλο κυκλοφόρησε την 1η του Γενάρη του 1925 σαν όργανο του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου. Το τελευταίο αυτό μετερίζι ήταν αλλιιώτικο. Εδώ ο

πνευματικός άνθρωπος Γιάννης Λέφκης, με τις πολλές ανησυχίες και τους ποικίλους προβληματισμούς θα ξεδίπλωνε μια άλλη ουσιαστική πτυχή της όλης του δράσης, ~~την κοινωνιολογική~~. Εδώ στο "Νέο Άνθρωπο" ο Γιάννης Λέφκης θα πάντρευε τις πνευματικές ανησυχίες με την κοινωνική αναγκαιότητα να κυλήσουν επί τέλους τα σταλωμένα κυπριακά νερά, να βρουν οι ταπεινοί κι'οι καταφρονημένοι μια θέση κάτω από τον ήλιο, να μπει σε μια τροχιά επί τέλους ο αγώνας για την λύτρωση της μικρής πατρίδας από τον Βρετανικό αποικισμό. Στην Λεμεσό είχαν αρχίσει από το 20 και λειτουργούσαν μια σειρά ξεχωριστές συντεχνίες που με την πείρα που αποκόμιζαν και την δράση των πρώτων Κομμουνιστών συντόνιζαν την δράση τους και ~~επιδραμούσαν~~ ^{διεμερόνων} πολιτική και ιδεολογική συνείδηση ~~και αποκρίσεις~~ των εργατών σαν τάξης με ^{αυτώντων, δική του ασπίδα,}

Οι κραδασμοί από τις δονήσεις που προκάλεσε η Ρωσική Σοσιαλιστική Επανάσταση του 17 γίνονταν αισθητοί και στην μικρή, απομονωμένη Κύπρο. Κι'ο Λέφκης και λόγω της δουλειάς του στο λιμάνι και

λόγω της γνώσης της γαλλικής γίνεται ένας από τους φορείς των μηνυμάτων του Οκτώβρη. Από το γαλλικό πλοίο "Μεσατζερί", που επισκέπτεται κατά καιρούς την Λεμεσό ~~επί Γιάννη Λέφκη~~ προμηθεύεται την "Ουμανιτέ" ^{εργαλειό του ΚΚΒ} και πρώτη του έγνοια γίνεται η μετάφραση κι'η αναμετάδοση των ειδήσεων στους συντρόφους του που ήδη εμφανίζονται σκόρπιοι εδώ κι'εκεί. Το 1925 είναι αποφασιστικό γι'αυτές τις εξελίξεις.

Οι ζυμώσεις μ'επίκεντρο τις σοσιαλιστικές ιδέες είχαν προχωρήσει σε σημείο που διεκδικούσαν ένα πρόγραμμα και μια οργανωτική δομή. Κι'εδώ η συνεισφορά του Γιάννη Λέφκη υπήρξε σημαντική.

Εκείνο που εντυπωσιάζει τον μελετητή της ζωής και του έργου του τιμώμενου είναι η ωριμότητα και το βάθος της σκέψης του 20χρονου τότε νέου, ο πλούτος των γνώσεων του, η ^{δυσκολία} ~~καταπολέμηση~~ τους. Κι'ακόμα κάτι, το νεύρο με το οποίο προβάλλουνταν. Η εποχή ήταν τέτοια, τα σκοτάδια ήταν τόσο πυκνά που χρειάζονταν μια ενέργεια πέρα από την συνηθισμένη για να τα ξεσχίσει.

Αρχίζει η περίοδος της προετοιμασίας του Ιδρυτικού Συνεδρίου του ΚΚΚ, που θα πραγματοποιούνταν τον Αύγουστο του 26. Κι'ο Γιάννης Λέφκης ρίχνεται στην μάχη της προετοιμασίας ^{μαζί με τους γλωσσολογούς συλλέγοντας} των εγγράφων που θα κατατεθούν στο συνέδριο και θ'αποτελέσουν σε συνέχεια τον

καθοδηγητικό φάρο των ενεργειών του νεαρού Κόμματος. Είναι πράγματι εκπληκτικός ο αριθμός των κειμένων, που γράφτηκαν για εκείνο το Συνέδριο. Κείμενα για την πολιτική και οικονομική κατάσταση, θέσεις για το αγροτικό πρόβλημα, για το Εκκλησιαστικό, για την κατάσταση των επαγγελματιών, των γυναικών, κείμενο για το οργανωτικό, σχέδιο καταστατικού, Μανιφέστο προς τους εργάτες και τους αγρότες, κείμενα που απαιτούσαν ~~έχει απλώς~~ βαθειά γνώση της κυπριακής πραγματικότητας σε μια εποχή που ούτε μελέτες, ^{υπήρχαν} ούτε έρευνες ^{υπήρχαν}. Υπήρχε όμως ο ενθουσιασμός και το πάθος των ανθρώπων, που αναλάμβαναν ν'ανοίξουν καινούριους δρόμους στην πορεία της κοινωνίας και που η ανάγκη τους έσπρωχνε να διδάσκονται γρήγορα και να τολμούν.

Στην κυπριακή κοινωνία έμπαινε πια δυναμικά μια πολιτική δύναμη που θα στήριζε στην δράση της στην επιστημονική μελέτη των δεδομένων και που με προοπτική θα διαδραμάτιζε στην πορεία αποφασιστικό ρόλο στην ζωή του τόπου.

Δεν είναι φυσικά πρόθεση αυτής της πανηγυρικής ομιλίας που σκοπό έχει να τιμήσει τα 90χρονα του Γιάννη Λέφκη η σε λεπτομέρειες ανάλυση της δεκαετίας του 20 ^{και των κυπριακών συνθηκών και συντελεστών.}

Όλα αυτά απαιτούν ειδική ανάλυση που πρέπει να πούμε ότι την πραγματοποιεί με ξεχωριστή ^{μαεστρία} ικανότητα ο Γιάννης Λέφκης στις "Ρίζες" του, που συνιστά ^{έν} μια αξιοθαύμαστη σύνθεση ιστορικού - ^{επιστημονικού} κοινωνιολογικού αφηγήματος και πεζογραφήματος.

Δυο σημεία μόνο θα επεσήμανα των θέσεων πούχε επεξεργαστεί τότε ο Γιάννης Λέφκης. Τις θέσεις του πάνω στην οικονομική κατάσταση του τόπου που θα τις δουλέψει περισσότερο σε κατοπινή του μελέτη που θα γράψει το 29 με τον τίτλο "Οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση στην Κύπρο" (κείμενο που δυστυχώς δεν διασώθηκε) και την θέση για το Αντιϊμπεριαλιστικό μέτωπο που θα την αναλύσει σε σειρά άρθρων ^{των} στο Ν. "Ανθρώπων".

Κι' έτσι ~~παρεπιμπτόντως και να μου το επιτρέψει αυτό ο Έντιμος Υπουργός Παιδείας κ. Α. Φιλίππου, που μας τιμά με την παρουσία του σήμερα,~~ πιστεύω ότι και μόνο για τις "Ρίζες" ο Γιάννης

Λέφκης θάπρεπε να τιμηθεί από καιρό από την Επιτροπή Γραμμάτων και Τεχνών.

Το ΑΚΕΛ ως γνωστό απένειμε πρόσφατα στον Γ.Λ. το μετάλλιο Τ.Α. - Θ.Π. που καθιέρωσε στις περιπτώσεις εξαιρετικής πνευματικής προσφοράς.

Αγαπητή φίλη,

Οι συναντήσεις στο απλό, σεμνό σπιτάκι του ^{Γ.Λ.} εκεί στην Αγία Φυλάξεως ⁴⁰ μοιάζουν πάντα σαν συναντήσεις με την ιστορία, σαν συναντή-

ματα με τις ρίζες που τις έχουμε τόσο πολύ ανάγκη στις μέρες μας. ^{ή ή μια στιγμή της ή ή μέσα σε ένα αφέλειο, να σε ταίρει η καθενίκα εννοιαία} Φυσικά δεν υπάρχουν στον Γ.Λ. κλισέ. Παρόλη την ιστορική προο-

πτική με την οποία τον εξοπλίζει η ιδεολογία του, ο Γ.Λ. είναι

βαθειά ανθρώπινος κι αφήνει όλη την κλίμακα των αισθημάτων του να ξεχυθεί στους στίχους του. ^{Κί ο κορμός από τον σμηκνί (από) να τις παλίες δοκιμασίες εννοδοτηράσε κίνη με το έργο το αυτό.}

Στους "Στεναγμούς και Πόθους" του 1935 η τότε κριτική είχε επισημάνει τον αρρενωπό λυρισμό του Λέφκη, την δύναμη του αισθηματός του, την έκταση της απελπισίας και του πόνου, που την διαπερνά και που οδηγεί ^{όπως (από) τον} σε κρυγές οδύνης. Επρόκειτο, όπως είχε γράψει τότε ο Τεύκρος Ανθίας, για μια ακριβοπληρωμένη και οδυνηρή γνώση της ζωής!

Το "Τραγούδι των ξυπνημένων ανθρώπων" που κυκλοφόρησε το 63 το χαιρέτισε ^{με} πανυπόκριτο ενθουσιασμό ο άλλος μεγάλος μας ποιητής Θεόδωρος Πιερίδης σαν μια "δροσερή νότα με τα δυνατά πάθη που την διαπερνούσαν."

Και την κατοπινή συλλογή την "Τριλογία της ζωής και του θανάτου" του 67 σαν μια ποίηση που την υπαγόρευσαν φοβερές προσωπικές εμπειρίες (μεγάλη αρρώστια της συντρόφισσας του Λέφκη) όμοιες μ' εκείνες από τις οποίες είχε περάσει κι' ο Θ.Π. με τον θάνατο της δικής του συντρόφισσας.

Έχουμε δηλαδή εδώ ένα ποιητή που ζει μ' όλες του τις αισθήσεις ~~την~~ την ζωή, τίποτα το ανθρώπινο δεν είναι ξένο, ταυτόχρονα όμως την πυξίδα της ^{ιστορικής νομοτέλειας} ~~καταστάσεως~~ του ποτέ δεν την χάνει.

Κλείνοντας αυτή την σύντομη αναφορά στον Γιάννη Λέφκη νιώθω έντονα τον πειρασμό να νοιάζω μια μικρή παρένθεση σε μια άλλη πολύ σημαντική πτυχή της δράσης του. Πρόσφατα η ^{Κελενάκη Η.Σ.} Γλίνια Σολομωνίδου

Μια δύναμη

μούλεγε πως την Αρχαία Τραγωδία την γνώρισε μέσα από τις ανεπανάληπτες διδασκαλίες του Αρχαίου Δράματος από τον Λέφκη. Η Αντιγόνη του Σοφοκλή, η Άλκιστη του Ευριπίδη, οι Τρωάδες του Ευριπίδη, οι Χοηφόρες του Αισχύλου, οι Φονίσσες του Ευριπίδη, μεταφέρθηκαν στην σκηνή από τον Λέφκη με υλικό των Εκπαιδευτηρίων κι' ήταν τέτοια η επιτυχία των παραστάσεων που όπως έγραφαν οι τότε εφημερίδες (αναφερόμαστε στην δεκαετία κυρίως του 30), στην περίοδο δηλαδή της Παλμεροκρατίας, η αστυνομία απείλησε στην περίπτωση των Τρωάδων να κλείσει το θέατρο λόγω της μεγάλης κοσμοσυρροής, που παρατηρούνταν!

Την ίδια εκείνη περίοδο, που δίδασκε στην Ιδιωτική Σχολή Αρχαίο Δράμα καταπιάστηκε και με την συγγραφή δοκιμίου για τον εθνικό ποιητή της Κύπρου τον Βασίλη Μιχαηλίδη και την 9η του Ιούλη και τούτο για να μεταφέρει το μήνυμα της λευτεριάς που δεν χαρίζεται ^{όπως} και για το πώς πρέπει να μελετηθεί η νεώτερη κυπριακή λογοτεχνία. ^{Εξείλεξε επίσης} ~~Όπως επίσης και~~ μια σειρά άθρων γενικώτερου πολιτιστικού ενδιαφέροντος, για την ανάγκη ^{απ.} οργάνωσης Δημοτικής Βιβλιοθήκης στην Λεμεσό και Μουσείου Λαϊκής Τέχνης ~~κλπ.~~

επίσης

^{Είπα ξεχασμένος} ~~Δεν χάνει αμφιβολία~~ ότι στην ζωή και την δράση του 90χρονου Γιάννη Λέφκη υπάρχει ένα μήνυμα που δεν πρέπει να μας διαφύγει. Κι' αυτό είναι η εμβέλεια που μπορεί να έχει η πνευματική προσφορά όταν ο δημιουργός δεθεί οργανικά με την εποχή του και τους προβληματισμούς της, όταν ο δημιουργός αντικρύσει το έργο του σαν μια αποστολή που σκοπό έχει να εξυπηρετήσει τον Άνθρωπο, το κοινωνικό σύνολο και την πρόοδο. Η Κύπρος των ημερών μας είναι πολύ διαφορετική της Κύπρου των χρόνων που οι πνευματικοί άνθρωποι μετρούνταν στα δάκτυλα. Τώρα οι άνθρωποι των Γραμμάτων και των Τεχνών συνιστούν μια ^{σολημν} ~~πυρή~~ στρατιά, μ'απεριόριστες ~~πράξεις~~ δυνατότητες: Αν φυσικά σωστά εκτιμηθούν από την Πολιτεία ο ρόλος κι' η αξία ^{μιας τέτοιας στρατιάς} ~~της σαν ενός ανεκτίμητου εθνικού κεφαλαίου~~, κι' αν σωστά δουν και οι ίδιοι οι πνευματικοί άνθρωποι την αποστολή τους. Μια αποστολή που στις μέρες μας της ακρωτηριασμένης Κύπρου ~~και της~~ ~~την~~ ~~ανασφάλει~~ ~~και την~~ ~~αβεβαιότητα~~ ~~που συνεδεύει το κάθε μας βήμα~~ προσλαμβάνει νέες διαστάσεις.

Δεν ξέρω τι ευχές θάθελε να πάρει από μας ο Γιάννης Λέφκης, ένας άνθρωπος που βίωσε την αιωνιότητα για να χρησιμοποιήσω τα λόγια του Ρίτσου όταν χαιρέτιζε τον 80χρονο Αραγκόν. Ίσως η γνώση

του ότι στο έργο του έχει τους συνεχιστές του κι'ότι ο σπόρος που έσπειρε δένει κι'η γη καρπίζει και η μικρή αυτή πατρίδα παρ'όλες τις μπόρες και τις καταιγίδες κρατά, και κρατά γερά να του είναι αρκετό.

Να τα εκατοστήσεις φίλε μας Γιάννη Παπαγγέλου - Λέφκη έτσι γερός, με καθάριο το νου και την ματιά και στέρεο το βήμα.